

Wiesława Olkowska

Leasing w finansowaniu rozwoju makro i małych przedsiębiorstw

Ekonomiczne Problemy Usług nr 34, 81-89

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WIESŁAWA OLKOWSKA

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

LEASING W FINANSOWANIU ROZWOJU MAKRO I MAŁYCH PRZEDSIĘBIORSTW

Wprowadzenie

O sukcesie leasingu jako instrumentu finansowego działalności rozwojowej makro i małych przedsiębiorstw przesądzą te same cechy, które wcześniej sprawdziły się na świecie. Leasing jest jednym ze sposobów nabycia rzeczowych składników majątku trwałego do rozwoju szczególnie mikro i małych przedsiębiorstw, które nie dysponują aktualnie wolnymi środkami finansowymi lub nie posiadają wystarczająco wysokich zasobów finansowych¹.

Obecnie po zmianach w polskim prawie w latach 2000–2001, szczególnie uregulowaniu kwestii leasingu w kodeksie cywilnym i prawie podatkowym, jest on uznawany za dość bezpieczne narzędzie finansowania działalności gospodarczej.

Przepisy prawne, tj. art. 709¹–709¹⁸ Kodeksu Cywilnego regulują nowy typ umowy zwany umową leasingową².

Uwzględniona została regulacja tzw. opcji własności (art. 709¹⁶ KC), czyli przeniesienia przez korzystającego własności rzeczy, gdyby strony nie określiły go w umowie³.

Również w 2001 roku Sejm uchwalił ustawę zawierającą niezbędne nowelizacje w zakresie podatkowych aspektów leasingu⁴.

Objęła ona dwie ustawy o podatku dochodowym, a także ustawę o podatku od towarów i usług i podatku akcyzowym.

¹ J. Grzywacz, *Podstawy bankowości. System bankowy. Kredyty i rozliczenia. Ryzyko i ocena banku. Marketing*, Difin, Warszawa 2002, s. 178.

² Ustawa z 26 lipca 2000 r. (DzU nr 74, poz. 857).

³ M. Okręglicka, *Leasing. Aspekty prawne, organizacyjne i ekonomiczne*, Difin, Warszawa 2004, s. 30.

⁴ Ustawa z 6 września 2001 r. o zmianie ustaw o podatku dochodowym od osób fizycznych i prawnych oraz o podatku VAT i podatku akcyzowym (DzU nr 106, poz. 1150).

Cel, metodyka i materiał badawczy

Celem opracowania jest ocena znajomości leasingu jako narzędzia finansowania i jego praktyczne wykorzystanie w finansowaniu rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw, działających na terenie regionu Warmii i Mazur.

Ze względu na cele badania wykorzystano metody zbierania danych w formie badań ankietowych i bezpośrednich wywiadów. Uwzględniono klasy wielkości przedsiębiorstw zgodnie z nową rekomendacją Komisji Europejskiej z 6 maja 2003 roku (nr 2003/361/WE) wprowadzającą definicję mikroprzedsiębiorstwa oraz regulującą definicję małego przedsiębiorstwa. Weszła ona w życie z dniem 1 stycznia 2005 roku, zatem badania objęły lata 2005–2007. Była to próba celowa mająca charakter warstwowy, obejmująca 33 mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające poniżej 10 osób oraz 30 małych przedsiębiorstw poniżej 50 osób.

Z przeprowadzonych badań empirycznych wynika, że w analizowanej zbiorowości mikroprzedsiębiorstw dominowały osoby fizyczne, prowadzące działalność gospodarczą (69,7%), natomiast w małych przedsiębiorstwach spółki kapitałowe (36,6%) oraz osoby fizyczne, prowadzące działalność gospodarczą (23,3%). Biorąc pod uwagę rodzaj prowadzonej działalności zarówno w klasie mikro jak i małych przedsiębiorstw, prym wiodły przedsiębiorstwa handlowe oraz usługowe z dominacją usług transportowych i budowlanych.

Badania miały charakter pilotażowy i jako takie nie mogą stanowić podstawy do formułowania kompletnych wniosków. Jednak uzyskane wyniki badań pozwalają wypracować przynajmniej wstępny pogląd na temat znajomości leasingu z jego praktycznym wykorzystaniem w rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw.

Ocena leasingu w opinii przedsiębiorców. Wyniki badań

Zaangażowanie leasingu w finansowanie rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw regionu Warmii i Mazur było dość zróżnicowane.

Pierwszym krokiem w prezentacji uzyskanych wyników jest wskazanie najczęstszych odpowiedzi przedsiębiorców o rodzaj leasingowanych środków trwałych.

Badane mikro i małe przedsiębiorstwa w latach 2005–2007 prym wiodły w leasingu środków trwałych, a odsetek przedsiębiorstw leasingujących wahał się w granicach 30,3 do 42,4% w klasie mikroprzedsiębiorstw i od 40,0 do 60,0% w klasie małych przedsiębiorstw (tab. 1). Największym powodzeniem cieszyły się samochody dostawcze na własne potrzeby przedsiębiorstw.

Również liberalizacja dostępu do rynku przewozowego po 2000 roku spowodowała napływ do branży transportowej nowych podmiotów gospodarczych, często jako małych firm rodzinnych. Średnio ok. 22,0% mikroprzedsiębiorstw i ok. 27,0% respondentów z klasy małych przedsiębiorstw leasingowało wyposażenie technologiczne, powodując podniesienie wydajności parku maszynowego (przedsiębiorstwa budowlane) oraz rozwoju sieci handlowej (tab. 1).

Tabela 1

Odsetek leasingujących przedsiębiorstw w latach 2005–2007* (% wskazań w klasach wielkości)

Lp.	Rodzaje środków trwałych	Klasa wielkości przedsiębiorstw					
		mikroprzedsiębiorstwa (poniżej 10 osób)			małe przedsiębiorstwa (poniżej 50 osób)		
		lata			lata		
		2005	2006	2007	2005	2006	2007
1.	Nieruchomości (budynki i budowle)	18,2	6,1	15,1	26,7	20,0	13,3
2.	Wyposażenie technologiczne	27,2	21,2	18,2	30,0	23,3	30,0
3.	Środki transportowe	42,4	30,3	36,4	60,0	46,7	40,0
4.	Maszyny i urządzenia	12,1	27,3	21,2	6,7	20,0	16,7
5.	Sprzęt komputerowy	6,1	0,0	0,0	10,0	3,3	3,3
6.	Opracowanie informatyczne	6,1	12,1	3,0	0,0	6,7	10,0

* Wyniki nie sumują się do 100%, ponieważ ankietowani mieli możliwość wskazania kilku odpowiedzi.

Źródło: opracowano na podstawie badań ankietowych.

Nieduży był odsetek, średnio od 20,0% mikroprzedsiębiorstw do 14,0% małych przedsiębiorstw leasingujących maszyny i urządzenia (tab. 1).

Małym zainteresowaniem cieszył się leasing budynków i budowli jako inwestycji o dużych nakładach kapitałowych i długim okresie zwrotu. Śladowy był leasing komputerów i oprogramowania informatycznego.

Wiele informacji na temat wiedzy o leasingu wśród ankietowanych można było uzyskać z odpowiedzi na pytania zawarte w tabeli 2.

Większość mikro i małych przedsiębiorstw, średnio od 61,0 do 70,0%, opowiedziało się za znajomością procedur finansowania leasingiem i jego bezpieczną formą (tab. 2). Wcześniej korzystało i obecnie korzysta z leasingu ok. 70,0% mikroprzedsiębiorstw i ok. 53,0% małych przedsiębiorstw (tab. 2). Respondenci, jako na dominującą formę wskazali na leasing operacyjny, od 78,3% w klasie mikroprzedsiębiorstw do 88,2% w klasie małych przedsiębiorstw (tab. 2). Była ona utożsamiana z korzyściami podatkowymi.

Aktywność leasingowa wśród respondentów regionu Warmii i Mazur w latach 2005–2007 miała swoje realne odbicie w przesłankach, przyczynach, zaletach i wadach finansowania leasingiem rozwoju tych jednostek gospodarczych.

Różnorodność i ocenę znaczenia przesłanek finansowania leasingiem przyjęto jako decydującą, ważną, mniej ważną, nieistotną i zaprezentowano w tabelach 3, 4⁵.

⁵ J. Borowiecka, W.M. Grudzewski, *Zarządzanie inwestycjami rzeczowymi w Polsce*, Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa, Rok L III, nr 8 6310, sierpień 2002, s. 57.

Tabela 2

Wiedza o leasingu w opinii respondentów (% wskazań)

Lp.	Wyszczególnienie	Warianty wyboru	Klasa wielkości przedsiębiorstw	
			mikroprzedsiębiorstwa (poniżej 10 osób)	małe przedsiębiorstwa (poniżej 50 osób)
1.	Czy zna Pan/Pani procedury finansowania środków trwałych z wykorzystaniem leasingu?	– zdecydowanie tak	45,4	40,0
		– raczej tak	24,2	30,0
		– zdecydowanie nie	30,3	30,0
2.	Czy Pana/Pani zdaniem leasing jest bezpieczną formą finansowania rozwoju przedsiębiorstwa?	– zdecydowanie tak	0,0	13,3
		– raczej tak	60,6	53,3
		– zdecydowanie nie	39,4	33,3
3.	Czy Pana/Pani przedsiębiorstwo wcześniej korzystało i korzysta obecnie z finansowania za pomocą leasingu?	– tak	60,6	43,3
		– nie	30,3	46,7
		– korzysta	9,1	10,0
4.	Jaka to była/jest forma leasingu?	– operacyjny	78,3	88,2
		– finansowy	21,7	11,8

Źródło: opracowano na podstawie badań ankietowych.

Respondenci wskazywali na różne sytuacje i okoliczności, które miały potencjalny wpływ, sprzyjający lub sankcjonujący korzystanie z leasingu. Oceny, jakie wystawili przesłankom, były zróżnicowane. Dominującymi i ważnymi przesłankami finansowania leasingiem wybranej strategii rozwojowej były (tab. 3):

- wzrost konkurencyjności sprzedawanych towarów i usług od 91,1% mikroprzedsiębiorstw do 73,3% małych przedsiębiorstw,
- wzrost sprzedaży i obniżenie jednostkowych kosztów produktów i usług średnio od 65,1% mikroprzedsiębiorstw do 53,3% małych przedsiębiorstw.

Czynniki te wystąpiły ze szczególną mocą po akcesji do Unii Europejskiej (2004) i zmusiły polskie firmy do stawienia czoła konkurencji na Jednolitym Rynku Europejskim. Można również zaryzykować stwierdzenie do przesłanek 1, 2 z tabeli 3, że obecnie w małej przedsiębiorczości, inaczej „drobnej wytwórczości”, wynik finansowy jako ten podstawowy miernik działalności gospodarczej, staje się „przemusem ekonomicznym” i zadaniem strategicznym w mikroskali. Inne przesłanki korzystania z leasingu w zasadzie były przez respondentów pominięte. Natomiast w zakresie działań w sferze majątku trwałego ważną przesłanką, skupiającą uwagę respondentów w latach 2005–2007 był dostęp do nowych technologii, innowacyjność czy poprawa poziomu technicznego. Istotną rolę odgrywała cena leasingowanego środka trwałego.

Tabela 3

Ocena znaczenia przesłanek finansowania leasingiem wybranej strategii rozwojowej, a wielkość przedsiębiorstwa (odsetek leasingujących przedsiębiorstw w % wskazań)*

Lp.	Przesłanki finansowane leasingiem	Ocena znaczenia	Klasa wielkości przedsiębiorstwa	
			mikroprzedsiębiorstwa (poniżej 10 osób)	małe przedsiębiorstwa (poniżej 50 osób)
1.	Wzrost sprzedaży. Zmiana profilu produkcji krajowej, importowej i eksportowej	decydujące	27,3	26,7
		ważne	36,4	20,0
		mniej ważne	18,2	3,3
		nieistotne	18,2	3,3
2.	Obniżenie jednostkowych kosztów produktów i usług	decydujące	15,1	23,3
		ważne	51,5	36,7
		mniej ważne	18,2	20,0
		nieistotne	6,1	0,0
3.	Poprawa jakości i unowocześnienie produkcji i usług	decydujące	15,1	13,3
		ważne	21,2	23,3
		mniej ważne	6,1	0,0
		nieistotne	0,0	0,0
4.	Charakter i wymagania rynku; zdobycie nowych rynków, oferty produktowej/usługowej	decydujące	15,1	16,7
		ważne	15,1	33,3
		mniej ważne	9,1	13,3
		nieistotne	15,1	10,0
5.	Wzrost konkurencyjności sprzedawanych towarów i usług	decydujące	33,3	30,0
		ważne	57,8	43,3
		mniej ważne	30,0	6,7
		nieistotne	30,0	6,7
6.	Wzrost wartości przedsiębiorstwa	decydujące	9,1	10,0
		ważne	18,2	10,0
		mniej ważne	6,1	6,7
		nieistotne	3,0	0,0

* Wyniki nie sumują się do 100%, ponieważ ankietowani mieli możliwość wskazań kilku odpowiedzi.

Źródło: opracowano na podstawie badań ankietowych.

Ocenę znaczenia „jako ważną” przypisało tej przesłance 78,8% respondentów z klasy mikroprzedsiębiorstw i 53,3% z klasy małych przedsiębiorstw (tab. 4).

Tabela 4

Ocena znaczenia przesłanek finansowania leasingiem działań w sferze majątku trwałego, a wielkość przedsiębiorstwa (odsetek leasingujących przedsiębiorstw w % wskazań)*

Lp.	Przesłanki finansowane leasingiem	Ocena znaczenia	Klasa wielkości przedsiębiorstwa	
			mikroprzedsiębiorstwa (poniżej 10 osób)	małe przedsiębiorstwa (poniżej 50 osób)
1.	Wysoki stopień zużycia majątku trwałego lub jego awaryjność (okres eksploatacji majątku trwałego)	decydujące	6,1	13,3
		ważne	9,1	10,0
		mniej ważne	21,2	13,3
		nieistotne	0,0	6,7
2.	Wprowadzenie rozwiązań innowacyjnych, dostęp do nowych technologii i poprawa poziomu technicznego (cena środka trwałego)	decydujące	33,3	36,7
		ważne	78,8	53,3
		mniej ważne	12,1	20,0
		nieistotne	15,1	0,0

* Wyniki nie sumują się do 100%, ponieważ ankietowani mieli możliwość wskazań kilku odpowiedzi.

Źródło: opracowano na podstawie badań ankietowych.

Nie odgrywała większej roli w korzystaniu z leasingiem przesłanka dotycząca wysokiego stopnia zużycia majątku trwałego. Można tu domniemywać, że wykonywano nieopłacalne remonty jak i remontowano środki całkowicie zamortyzowane.

Transakcje leasingowe stwarzają dużą szansę rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw. Przyczyny, zalety czy wady rozwoju leasingu trudno jednoznacznie określić w skali mikroekonomicznej. Przede wszystkim na szczeblu przedsiębiorstwa powinna być przeprowadzona analiza porównawcza w zakresie opłacalności finansowania środków trwałych za pomocą alternatywnych źródeł⁶. W opinii respondentów, najważniejsze atuty rozwoju usług leasingowych zawarto w wariantach wyboru przyczyn i zalet rozwoju leasingu zaprezentowanych w tabelach 5, 6.

45,4% respondentów mikroprzedsiębiorstw i 70,0% małych przedsiębiorstw wskazało na brak lub niedostateczne środki finansowe jako przyczynę korzystania z leasingu (tab. 5).

⁶ W. Olkowska, *Leasing w finansowaniu działalności gospodarczej*, [w:] *Zarządzanie przedsiębiorstwem w warunkach konkurencji*. Część I, II Międzynarodowa Konferencja Naukowa, UWM w Olsztynie, Olsztyn 2001, s. 341–343.

Tabela 5

Przyczyny finansowania leasingiem w opinii respondentów (% wskazań)*

Lp.	Warianty wyboru	Klasa wielkości przedsiębiorstwa	
		mikroprzedsiębiorstwa (poniżej 10 osób)	małe przedsiębiorstwa (poniżej 50 osób)
1.	Brak lub niedostateczne własne środki finansowe przedsiębiorcy	45,4	70,0
2.	Ograniczony dostęp (trudności) w uzyskaniu kredytu bankowego	45,4	40,0
3.	Obniżenie podstawy opodatkowania podatkiem dochodowym (korzyści podatkowe)	48,5	46,7
4.	Niższe koszty w stosunku do innych form finansowania	39,4	33,3
5.	Brak konieczności posiadania wysokiego zabezpieczenia majątkowego	51,5	40,0
6.	Ograniczone formalności w nabyciu przedmiotu leasingu bez konieczności jego zakupu	54,5	33,3

* Wyniki nie sumują się do 100%, ponieważ ankietowani mieli możliwość wskazań kilku odpowiedzi.

Źródło: opracowano na podstawie badań ankietowych.

Tabela 6

Zalety rozwoju leasingu w opinii respondentów (% wskazań)*

Lp.	Warianty wyboru	Klasa wielkości przedsiębiorstwa	
		mikroprzedsiębiorstwa (poniżej 10 osób)	małe przedsiębiorstwa (poniżej 50 osób)
1.	Możliwość inwestowania przy małych lub bez angażowania własnych środków finansowych przedsiębiorcy	69,7	86,7
2.	Szybkość pozyskania przedmiotu leasingu (dostępność usług, mniej formalności z zakupem)	60,6	70,0
3.	Mniejsze wymagania co do zdolności kredytowej i zabezpieczeń majątkowych	66,7	46,7
4.	Opcja zakupu i możliwość dalszego wykorzystania po wygaśnięciu kontraktu umowy leasingowej	27,3	40,0
5.	Korzystny układ spłat rat leasingu z bieżących osiągniętych korzyści	48,5	56,7
6.	Niższy podatek dochodowy, korzyści podatkowe	54,5	56,7

* Wyniki nie sumują się do 100%, ponieważ ankietowani mieli możliwość wskazań kilku odpowiedzi.

Źródło: opracowano na podstawie badań ankietowych.

Na możliwość korzystania z leasingu przy małych lub bez angażowania własnych środków finansowych jako zaletę rozwoju leasingu wskazało już od 69,7 i 86,7% respondentów (tab. 6). Najczęściej wymienianą przyczyną jak i zaletą rozwoju leasingu, średnio 50,0% respondentów z badanych klas wielkości przedsiębiorstw, były korzyści podatkowe (tab. 5, 6). Warta podkreślenia była przyczyna korzystania z leasingu w postaci ograniczonego dostępu (trudności) w uzyskaniu kredytu bankowego (od 45,4 do 40,0% respondentów – tab. 5). Dominującymi zaletami rozwoju leasingu w tzw. małej przedsiębiorczości w badanej zbiorowości były (tab. 6):

- szybkość pozyskania przedmiotu leasingu od 60,6 do 70,0% wskazań,
- mniejsze wymagania co do zdolności kredytowej i zabezpieczeń majątkowych od 66,7 do 46,7% wskazań,
- korzystny układ spłat rat leasingu z bieżących wpływów od 48,5 do 56,7% wskazań.

Tabela 7

Wady rozwoju leasingu w opinii respondentów (% wskazań)*

Lp.	Warianty wyboru	Klasa wielkości przedsiębiorstwa	
		mikroprzedsiębiorstwa (poniżej 10 osób)	małe przedsiębiorstwa (poniżej 50 osób)
1.	Zbyt wysokie koszty zawierania umów	21,2	26,7
2.	Brak możliwości modyfikowania umowy leasingowej	51,5	63,3
3.	Brak przejrzystości i klarowności w przepisach prawnych	33,3	46,7
4.	Restrykcyjne zapisy w warunkach umowy leasingowej	39,4	56,7
5.	Brak prawa własności przedmiotu leasingu	33,3	36,7

* Wyniki nie sumują się do 100%, ponieważ ankietowani mieli możliwość wskazań kilku odpowiedzi.

Źródło: opracowano na podstawie badań ankietowych.

Popularnymi wadami rozwoju leasingu w opinii respondentów były (tab. 7):

- brak możliwości modyfikowania umowy leasingowej od 51,5 do 63,3% wskazań,
- Restrykcyjność zapisów w warunkach umowy leasingowej od 39,4 do 56,7% wskazań,
- brak prawa własności przedmiotu leasingu od 33,3 do 36,7% wskazań.

Podsumowanie

Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że leasing jest uznawany za sprzyjające narzędzie finansowania rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw.

Konkurencyjność leasingu wobec alternatywnych źródeł finansowania uwidacznia się w możliwościach rozwoju tych przedsiębiorstw bez konieczności zgromadzenia określonych środków własnych finansowych i płatnościach rat w miarę uzyskania bieżących dochodów przez przedsiębiorcę. Nie bez znaczenia jest fakt, że leasing pozwala na pełne sfinansowanie zakupów środków trwałych.

Jest to szczególnie ważne dla działających i nowopowstających mikro i małych przedsiębiorstw najczęściej nieposiadających znacznego kapitału własnego.

LEASING AS A SOURCE OF SMALL BUSINESS FINANCING**Summary**

The paper tries to estimate the familiarity level and practical leasing usage by small business enterprises operating in the Warmia and Mazury region during 2005–2007 years. The circumstances and reasons of choosing a leasing as a source of company growth financing were shown. The strong sides of this financing form, opportunities and leasing weaknesses from entrepreneurs perspective were pinpointed.